

Στον αστερισμό της αριστερής μελαγχολίας

9. Ποίηση και λογοτεχνικοί θεσμοί

Εξετάζοντας την ελληνική ποίηση του 21^{ου} αιώνα παρατηρούμε αξιοσημείωτες αλλαγές όχι μόνο στη γραφή και το ύφος αλλά και στην κυκλοφορία και κατανάλωση. Ως πρόσφατα, ο στίχος έβρισκε το κοινό του στη συλλογή, στην απαγγελία, στο λογοτεχνικό περιοδικό, στο έντεχνο τραγούδι. Ο σημερινός αναγνώστης συναντά την καινούργια ποίηση σε περισσότερους χώρους και με πολλαπλούς τρόπους. Συμβαίνει μια ενδιαφέρουσα διάχυση καθώς ο ποιητής κατέβηκε από το εθνικό βήμα για να αναζητήσει ο ίδιος αναγνώστες στη δημόσια σφαίρα αφού δεν μπορεί να βασιστεί πια στο γόητρο της συλλογής, στο βιβλιοπωλείο-στέκι, στο παρεϊστικό έντυπο, στη μελοποίηση και στην απαγγελία ηθοποιού για να τους βρει.

Βλέπουμε λοιπόν πως οι δημόσιοι χώροι και θεσμοί της λογοτεχνίας και της αγοράς αλλάζουν: το περιοδικό γίνεται ηλεκτρονικό, το βιβλιοπωλείο επεκτείνεται σε ιστότοπο, η κριτική ασκείται σε μπλογκ, οι λογοτεχνικές εκδηλώσεις αυξάνονται, οι παρουσιάσεις αποκτούν διαδραστικό χαρακτήρα και οι αναγνώσεις επιτελεστικό. Γενικά υπάρχει μια καινούργια ποικιλία και ζωντάνια στη διακίνηση της ποίησης (<https://poetrypiano.wordpress.com/2016/03/02/greek-poetry-from-the-crisis-of-the-1990s-to-the-autonomism-of-the-2000s/>), καθώς δίνεται έμφαση στο χώρο ως διαδίκτυο και εγκατάσταση με ριζωματική διακλάδωση και κινητικότητα.

Αυτή η πολιτισμική στροφή παρουσιάζει στους ποιητές μια εξαιρετική πρόκληση για να πειραματιστούν με καινούργιους διακανονισμούς και θεσμούς ώστε η δουλειά τους να βρει το παλιό κοινό της με νέους τρόπους αλλά και να συναντήσει ένα τελείως νέο κοινό. Σκοπός δεν θα είναι η αντίσταση ή η αποχώρηση αλλά μια πειραματική ιδρυματικότητα. Καινούργιοι κώδικες, νεόδομητα θεσμικά πλαίσια, εξω-κανονιστικές λειτουργίες και αντίπαλες αρμονίες μπορούν να τεθούν σε ασυνεχή κινητοποίηση που να ενθαρρύνει υβριδικότητα και πολλαπλότητα.

Η ρηξικέλευθη νέα ποίηση γράφεται πλέον από άτομα που δεν εντάσσονται αναγκαστικά σε μία κατηγορία έθνους, καταγωγής, πίστεως, φύλου, πεποίθησης, επαγγέλματος. Σε ποιους λοιπόν δημόσιους χώρους, με ποιες οργανωτικές δομές, με ποιο θεσμικό λόγο μπορεί να απευθυνθεί η ποίηση της ανένταχτης ταυτότητας και της στρατηγικής συλλογικότητας ώστε να διεκδικήσει το δικό της κύρος; Πώς κατοχυρώνεται η παρηγορία όταν δεν επικαλείται καμία μεταφυσική; Διατυπώνω εδώ αυτά τα ερωτήματα επειδή πιστεύω πως η νέα ποίηση τα αντιμετωπίζει διαρκώς καθώς πειραματίζεται με μορφώματα, σχηματισμούς, συναθροίσεις, επιχειρώντας να διαφύγει τις συμπληγάδες της αισθητικής αυθεντικότητας και της πολιτιστικής εξουσίας.

Οι αλλαγές που παρατηρούμε στην πολιτιστική διαχείριση της νέας ποίησης (<https://poetrypiano.wordpress.com/2016/03/13/1224/>), έχουν να κάνουν με θεσμικές αναθεωρήσεις (της παρουσίας, της σύμπραξης, της σειράς κλπ.) οι οποίες υπονομεύουν χωρίς να ανατρέπουν, αμφισβητούν χωρίς να απορρίπτουν. Ο καινοτόμος ποιητής του 21^{ου} αιώνα δεν αφήνει το ποίημα στην εκδοτική μοίρα του αλλά σκέφτεται πώς μπορεί να καινοτομήσει και στην κυκλοφορία του ώστε το έργο να λειτουργήσει ως πολιτιστικό αγαθό. Ορισμένοι μάλιστα συμπεριλαμβάνουν σε αυτή τη μέριμνα και την κυκλοφορία σε ξένες γλώσσες και χώρες.

Εξυπακούεται πως, αν η δημόσια λειτουργία της ποίησης προσαρμόζεται διαρκώς στις νέες συνθήκες κυκλοφορίας και πρόσληψης, οι συνθήκες αυτές επηρεάζουν και την ίδια την ποίηση ως γλώσσα, γραφή, άρθρωση και ύφος με αποτέλεσμα να αλλάζει και η ίδια η συγκρότησή της. Σε προηγούμενες γενιές οι ποιητές της απαισιοδοξίας, της παρακμής και της ήττας θεωρούσαν πως το ποίημα γεννιέται διαψευσμένο και ακυρωμένο. Αντίθετα, οι σημερινοί ποιητές της αριστερής μελαγχολίας (<https://poetrypiano.wordpress.com/2018/05/26/%25CE%25B7-%25CE%25B5%25CE%25BB%25CE%25BB%25CE%25B7%25CE%25BD%25CE%25B9%25CE%25BA%25CE%25AE/>), πολίτες της δραστηριοποίησης και όχι της παραίτησης, θεωρούν πως το ποίημα συντελείται όταν διεκδικεί κριτικά αισθητική ισχύ, δημόσια φωνή, κοινωνική λειτουργία και πολιτική στάση, και επιδίδονται ευφάνταστα σε τέτοιες στιχουργικές και θεσμικές διεκδικήσεις.